

تأثیر نظریه «حرکت جوهری»

بر اندیشه کلامی ملاصدرا

مهدی گنجور، دانشجوی دکتری حکمت متعالیه دانشگاه اصفهان
مجید صادقی حسن آبادی*، دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه اصفهان
محمد بیدهندي، دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه اصفهان
فروغ السادات رحیم‌پور، دانشیار گروه فلسفه و کلام اسلامی دانشگاه اصفهان

چکیده

حرکت جوهری تمرکز یافته است که فهرستوار عبارتند از: خداشناسی و تبیین فقر دائمی مخلوقات به خدا، اثبات حدوث زمانی عالم، تبیین عقلانی معاد جسمانی، توجیه فلسفی آموزه تجسم اعمال، ابطال عقیده تناسخ، نوآوری در تبیین ماهیت مرگ و تبیین عمومیت حشر.

یکی از مهمترین ابتکارات وجود شناختی ملاصدرا که تأثیر شگرفی بر اندیشه فلسفی و کلامی او داشته است، نظریه حرکت جوهری است. اکتشاف عظیم ملاصدرا در این زمینه، اثبات ناآرامی و بیقراری در نهاد عالم و آدم و اثبات حرکت و تحول دائمی در بنیان همه موجودات مادی است؛ انگاره‌یی که عموم حکمای پیش‌صدرايي آن را امری نامعقول و امکان‌ناپذیر میدانستند.

کلیدواژگان

حرکت جوهری
تجسم اعمال
مرگ
معاد جسمانی
تناسخ
حشر

دامنه تأثیرگذاری این نظریه بقدری وسیع است که پس از چند قرن پژوهش، هنوز هم جای واکاوی و تأمل در زوایای مختلف آن وجود دارد. اما آنچه تاکنون در باب دستاوردهای حرکت جوهری بیان شده، عموماً نتایج وجود شناختی و فلسفی بوده و کمتر به آثار و برکات این اصل در ساحت کلامی - اعتقادی پرداخته شده است. بهمین دلیل، نوشتار حاضر با رویکردی مسئله محور و با روش تحلیلی و پژوهش کیفی، ضمن طرح دقیق مسئله و تقریر نظریه، با تأکید بر ابتکاری بودن آن، به تحلیل داده‌ها در راستای بررسی تأثیر این انگاره بر اندیشه کلامی ملاصدرا پرداخته است. بنابراین، یافته‌های این پژوهش بر استنباط و تبیین مهمترین لوازم کلامی و اعتقادی

۱. طرح مسئله

نظریه «حرکت جوهری» یکی از مهمترین مبانی وجودشناختی حکمت متعالیه و از ابتکارات صدراالمتألهین محسوب میشود. مهمترین مبنای عقلی و فلسفی این نظریه «اصالت وجود» است؛ یعنی دیدگاه ملاصدرا در اثبات حرکت جوهری بر این پایه استوار است که وجود شیء همه واقعت و هویت شیء است و ماهیت، امری اعتباری است. در

(نویسنده مسئول) *Email:majd@ltr.ui.ac.ir

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۱/۱۴ تاریخ تأیید: ۹۴/۳/۲۹